

Друга частина конференції була присвячена теоретичним та практичним проблемам юридичних фактів. Одними із перших доповідачів були іноземні гості. Я. Нієсьоловські виступив з доповіддю “*Leges imperfectae* як спеціальний метод правового регулювання”, А. Влосінська виступила з темою: “Гармонізація цивільного судочинства в ЄС: роздуми про польський досвід”. У контексті цивільного процесу цікавою була доповідь Д. Абушенка на тему: “Провотворчі рішення суду як юридичний факт: деякі питання ретроспективного та перспективного ефекту”. Представник Молдови спинився на питанні “Приватноправових актів, фактів та юридичних конструкцій”.

Серед українських науковців необхідно виокремити доповіді: І. Якубівського “Створення результату творчої діяльності як юридичний факт”, Р. Посполітак “Судовий збір як юридичний факт у цивільному процесі”, О. Явор “Юридичні факти в сімейному праві: теоретико-прикладний аспект”, Л. Гаращенко “Моббінг у європейського законодавстві”, Н. Оніщенко “Соціальна політика: від доктринальної ідеї до практичної реалізації”, Н. Пархоменко “Громадські ради як форми взаємодії громадянського суспільства і органів державної влади в Україні на сучасному етапі”, Н. Хуторян “Пряма дійсна шкода як юридичний факт у трудовому праві”, І. Ізарової “Транскордонний елемент як різновид юридичного факту в цивільному процесі ЄС”, Я. Сімутіної “Деякі особливості юридичних фактів у трудовому праві України”, В. Кубальського “Поняття злочинів проти основ державного суверенітету”, С. Вишновецької “Роль строків у механізмі припинення трудових правовідносин”, С. Венедіктова “Щодо особливостей джерел британського трудового права” та ін.

Серед молодих учених відзначено доповідь аспіранта кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна – Кирила Воронова на тему: “Співвідношення принципів “компетенції-компетенції” та автономності арбітражної угоди в міжнародному комерційному арбітражі”.

Л. В. ХУДОЯР,
кандидат юридичних наук

XXXIII МІЖНАРОДНА ІСТОРИКО-ПРАВОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНІ СВОБОДИ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (ДО 800-РІЧЧЯ ВЕЛИКОЇ ХАРТІЇ ВОЛЬНОСТЕЙ)»

18–20 вересня 2015 р. у селі Коблеве Миколаївської області відбулася друга за цей рік і двадцять третя від часу створення Міжнародної асоціації істориків права, історико-правова конференція. Присвячена вона була 800-річчю Великої Хартії вольностей, яка не зважаючи на поважний вік і досі залишається однією з найяскравіших пам’яток світового права. Тема конференції спо-

нукала її учасників не лише згадати історію створення та положення Хартії, а й розглянути наслідки впливу основоположних ідей Хартії на розвиток правосвідомості народів Європи та формування концепції основних прав і свобод людини в сучасному європейському праві. Співорганізаторами конференції поряд з МАІП виступили Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України та Секція історії держави і права наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень.

Перший робочий день конференції (18 вересня) розпочався доповіддю професора кафедри загальноправових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора **В. Є. Кириченка**. Його виступ на тему «Велика хартія вольностей – міф чи право – погляд з континенту» містив нові неординарні висновки стосовно реального значення Хартії для розвитку британської та континентальних правових систем і викликав жваву дискусію. Зацікавила присутніх також доповідь дніпропетровського історика права кандидата юридичних наук **В. М. Малишка** «Велика хартія вольностей 1215 року і становлення конституційного права у США». Цікаві та актуальні для розуміння сучасних правових процесів думки щодо ідеї еволюції прав людини та значення Великої хартії вольностей для життя сучасного суспільства запропонував для обговорення доцент кафедри історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка **А. Ф. Коваль**. А відомий фахівець з історії правничої думки, доцент цієї ж кафедри **Т. Г. Андрусак** порушив глибинні питання про витоки ідеї прав людини. Незмінний президент МАІП член-кореспондент НАПрН України **О. Н. Ярмиш** зосередився на проблемі утвердження та забезпечення прав людини і основоположних свобод в сучасній Україні. Питанню прав дитини в контексті формування сучасної концепції прав людини присвятила свою доповідь професор кафедри теорії держави та права Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук **Н. М. Крестовська**. Перший віцепрезидент МАІП професор **І. Б. Усенко** у своїй доповіді закликав присутніх замислитись над значенням нині майже забутої, але важливої в контексті подальшого розвитку ідей прав людини на пострадянському просторі пам'ятки радянського конституціоналізму – Декларації прав людини 1991 року.

Також упродовж першого дня конференції було заслухано і обговорено доповіді професора кафедри історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора юридичних наук, професора **І. Й. Бойка** «Причини поразки національно-визвольної боротьби українського народу за свою державну незалежність (1917–1932 рр.)» та доцента кафедри юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента **Л. О. Зайцева** «Радянське конституційне право на працю в умовах війни та воєнного стану (1939–1946 рр.)».

Другий день конференції відкрили виступи, які безпосередньо стосувалися проблематики прав людини у застосування норм кримінального права і проце-

су та пенітенціарного права. Це насамперед доповіді професора кафедри кримінального права Національної академії прокуратури України, доктора юридичних наук, професора **Н. М. Ярмиш** «Права людини у контексті принципу справедливості кримінального закону і його застосування»; начальника кафедри загальноюридичних дисциплін Інституту кримінально-виконавчої служби, кандидата юридичних наук, доцента **О. В. Сокальської** «Світло і темрява: права людини і тюремна архітектура»; професора кафедри загально правових дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України, доктора юридичних наук, доцента **Є. В. Зозулі** «Міжнародне співробітництво органів внутрішніх справ України щодо захисту прав людини та основоположних свобод». Цю ж тематику продовжили доповіді професора кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, доктора юридичних наук, професора **Б. В. Кіндюка** та доцента кафедри кримінально-правових дисциплін та судових експертиз Донецького юридичного інституту МВС України, кандидата юридичних наук, доцента **В. П. Горбачова**.

Різноманітним історико-правовим проблемам були присвячені цікаві доповіді старшого наукового співробітника Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, кандидата юридичних наук, доцента **І. В. Музики** «Російський месіанізм у контексті людської і національної гідності: історія і сучасність»; професора кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента **Л. Г. Матвєєвої** «Транзитивне суспільство та його ознаки»; відомого волинського освітянина кандидата педагогічних наук, доцента **Д. М. Диновського** «Право на життя: невід'ємне і від'ємне – проблеми людського потенціалу української нації»; старшого наукового співробітника Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України кандидата юридичних наук **Т. І. Бондарук** «Права людини в координатах Закону і Благодаті митрополита Іларіона» та деякі інші виступи, які викликали жваві дискусії.

У завершальний день конференції її учасники обговорили ще ряд неординарних доповідей. Так, ідеї національного релігійного відродження і конституційне забезпечення свободи совісті у 1917–1921 рр. було яскраво і ґрунтовно викладено в доповіді старшого наукового співробітника Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України **А. Ю. Іванової**. Кандидат юридичних наук, доцент **О. М. Редькіна** висвітлила питання про права людини за Конституцією Автономної Республіки Крим. Проблему формування ідеї гендерної рівності, зокрема роль Михайла Павлика в її розвитку, порушила асистент кафедри історії держави і права Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» **І. П. Андрусяк**. Значний резонанс викликали також змістовні доповіді доцента кафедри історії і теорії держави і права Чорноморського державного університету імені Петра Могили, кандидата юридичних наук, доцента **С. Г. Ковальової**, завідувачки кафедри теорії та історії держави та права Гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, кандидата юридичних наук, доцента **Т. М. Федоренко**; доцента кафедри спеці-

альних юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права Національного університету водного господарства та природокористування, кандидата юридичних наук, доцента **Ю. Є. Вовка**; професора кафедри політології і правознавства Бердянського державного педагогічного університету, доктора юридичних наук, доцента **В. С. Шестака**, молодих учених відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України **К. А. Губар** та **В. О. Бондарука**.

Конференція вже звично пройшла на високому науковому рівні та у дружній атмосфері. Вона сприяла творчому обговоренню та осмисленню актуальних проблем становлення та розвитку сучасної концепції основних прав і свобод людини та їх закріплення в зарубіжному та вітчизняному законодавстві. Матеріали конференції було опубліковано окремою збіркою.

Т. І. БОНДАРУК,
кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІСТОРІЇ ПРАВА ЯК НАУКИ ПРО РОЗВИТОК ПРАВОВОГО ЖИТТЯ СОЦІУМУ

Історико-правове пізнання є структурно багатозаровим процесом, що зумовлюється як складністю історико-правової реальності, що виступає об'єктом такого пізнання, так і складністю права як суспільного феномену. Це створює ситуацію, за якої адекватність предмету дослідження та його інструментарію є визначальною умовою отримання науково достовірних результатів. Важливим є і усвідомлення сучасних тенденцій розвитку науки, досягнень теорії науки як узагальненого знання і, відповідно, їх застосування або «прийняття до відома» в історико-правових дослідженнях.

З огляду на викладене у відділі історико-правових досліджень упродовж 2015 р. було проведено серію методологічних семінарів, на яких обговорювалися окремі аспекти праворозуміння, деякі науковзавчі проблеми та застосування методів гуманітарних наук у історико-правових дослідженнях.

Так, 11 червня 2015 р. відбувся методологічний семінар **«Право як міра свободи чи право як захищений інтерес: особливості методології історико-правового дослідження»**. Приводом до його проведення стало 190-річчя від дня народження видатного українського і російського правознавця, доктора цивільного права Семена Вікентійовича Пахмана (1825–1910). Прихильник концепції двоконпонентної (догматичної і філософсько-правової) юриспруденції, вчений обґрунтовував розуміння права як міри свободи, що є його основою, на протипагу позиції Р. Іеринга, який розумів право як «захищений інтерес».

Плюралізм у підходах до права став предметом доповіді старшого наукового співробітника **Т. І. Бондарук** *«Праворозуміння дослідника історико-правової реальності як основна пізнавальна програма»* та дискусії щодо залежності способу, методології і результатів дослідження, зокрема історико-правового, від розуміння права його автором. Так, визнаючи (за С. В. Пахманом)